

Lekce 9

Non-durativní konjugace

Non-durativní slovesná věta se skládá ze tří částí:

	1	2		3	
a.	α-	ΠΝΟΥΤΕ		σΩΤῆ	Bůh si vyvolil
	1	2	3		
b.	α-	ϕ-	σΩΤῆ		On si vyvolil

- (1) Základ konjugace // konjugační základ, který má dva stavy, α- α=.
- (2) Subjekt/podmět sufigovaný k základu.
- (3) Infinitiv (oddělený ve vzoru a., připojený ve vzoru b).

Infinitiv může být rozšířen o přímý předmět, různé předložkové fráze, adverbia, podřadné věty atd. Existuje deset non-durativních [konjugačních] základů konjugace. Pět z nich tvoří hlavní věty (samostatné věty) a pět tvoří věty podřadné (závislé).

Konjugační základy hlavní věty

Čtyři z pěti konjugací hlavní věty mají odlišné základy pro afirmaci a negaci. Zbývající jedna je pouze negativní.

Minulost afirmativní: α- α= on si vyvolil¹

Minulost negativní: ῃπε- ῃπ= on si nevyvolil

„ještě ne“: ῃπατε- ῃπατ= on si ještě nevyvolil

Aorist afirmativní: ψαρε- ψα= (bezčasový)

Aorist negativní: μερε- με= (bezčasový)

Optativ afirmativní: ερε- ε=ε- on si vyvolí, on si může vyvolit

Optativ negativní: ῃνε- ῃνε= on si nevyvolí, on si nemůže vyvolit

Jussiv afirmativní: μαρε- μαρ= ať si vyvolí (měl by si vyvolit)

Jussiv negativní: ῃπῆρε- ῃπῆρε= ať si nevyvolí

Tyto základy nesdělují žádnou informaci ohledně toho, jestli činnost nebo proces byl(a) pokračující/trvající (durativní).

Minulost

¹ He chose, he has chosen.

Affirm. α- α= / neg. ἦπε- ἦπ=

αἶ-	ἦπι-
ακ-	ἦπκ-
α- nebo αρ- nebo αρε-	ἦπε- nebo ἦπρ-
αϕ-	ἦπϕ-
ας-	ἦπς-
αν-	ἦπν-
ατετῆ-	ἦπετῆ-
αυ-	ἦπου-
α-πνουτε	ἦπε-πνουτε

„Ještě ne“

ἦπατε- ἦπατ=

ἦπα†-
ἦπατῆ-
ἦπατε-
ἦπατῑ-
ἦπατς-

ἦπατῆ-
ἦπατετῆ-
ἦπατου-

ἦπατε-πνουτε

Na přítomnosti založený popis minulosti ve smyslu toho, co se ještě nestalo, s očekáváním, že se to přihodí nebo může přihodit (*on ještě nepřišel*).

ἦπατε-ταουνου ει = Má hodina ještě nepřišla.

Aorist

Affirm. φαρε- φα= / neg. μερε- με=

φαἶ-	μεῖ-
φακ-	μεκ-
φαρε-	μερε-
φαϕ-	μεϕ-
φας-	μες-
φαν-	μεν-
φατετῆ-	μετετῆ-
φ αυ-	μευ-
φαρε-πνουτε	μερε-πνουτε

Vytváří úplnou větu, která se skládá z podmětu + slovesa, aniž by vyjadřoval nějaký čas (proto *aorist* = neomezený/neohraničený, bezčasový/nadčasový).² V některých situacích (výroky o nadčasové pravdě) je čas irelevantní.

Ⲡⲁⲣⲉ-ⲟⲩⲱⲏⲣⲉ ⲛ̄-ⲥⲞⲢⲟⲥ ⲉⲩⲫⲣⲁⲛⲉ ⲛ̄-ⲡⲉⲣⲉⲓⲱⲧ = moudrý syn potěšuje svého otce.

Koptský aorist se však také vyskytuje ve vyprávění v minulém čase jako technika vyprávění příběhu (story telling). Toto je výrazně koptský prostředek.³ Nic podobného v češtině neexistuje, takže když překládáme koptský aorist, může nás to nutit k tomu, abychom se vyjádřili ohledně času, což nebyl případ u Kopta. Českému mluvčímu se často zdá, že koptský aorist odráží/zrcadlí čas bezprostředního kontextu, v němž se vyskytuje.

Pozor: koptský aorist nemá nic společného s formou nazvanou aorist v řečtině.

Optativ

Afirm. **ⲉⲣⲉ-** **ⲉ=ⲉ-** / neg. **ⲛ̄ⲛⲉ-** **ⲛ̄ⲛⲉ**

Předosobní afirmativ je oddělený základ **ⲉ=ⲉ**. Osobní sufiky se vkládají doprostřed afirmativního základu.

ⲉⲓⲉ-	ⲛ̄ⲛⲁ-
ⲉⲕⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲕ-
ⲉⲣⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉ-
ⲉⲣⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲣ-
ⲉⲥⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲥ-

ⲉⲛⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲛ-
ⲉⲧⲉⲧⲛⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄-
ⲉⲩⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲩ-

ⲉⲣⲉ-ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ	ⲛ̄ⲛⲉ-ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ
-------------------	--------------------

Dvě hlavní použití:

(a) Jako nezávislá věta vyjadřující absolutní budoucnost, dokonce příkázání nebo pravidlo/nařízení nebo nepodmíněnou předpověď (jako v Božích příkázáních, mnišských regulích, prorockých předpovědích, Desatero atd.).

ⲉⲕⲉ-ⲧⲁⲉⲓⲉ-ⲡⲉⲕⲉⲓⲱⲧ ⲛ̄ⲛ̄-ⲧⲉⲕⲙⲁⲁⲩ = budeš ctít svého otce a svou matku
ⲛ̄ⲛⲉⲕ-Ⲓⲱⲧⲃ̄ = nezabiješ

(b) Po **ⲭⲉ-** nebo **ⲭⲉⲕⲁⲥ** nebo **ⲭⲉⲕⲁⲁⲥ** k vyjádření účelu (purpose) nebo následku/důsledku (result), *takže ... může...; aby ..., tak, že...* (**ⲭⲉ-ⲉⲣⲉ-ⲃⲱⲕ** *takže on může jít*).

Po **ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ** má negace/zápor někdy následující pravopis:

ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲁ-
ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲉⲕ-
ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲉ-

² Limitless, timeless.

³ This is a distinctly Coptic device.

ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈϢ-
ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈϢ-
ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈⲒ-
ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈⲦⲒ̄-
ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈϢ-
ⲬⲈⲘⲀ(Ⲁ)Ϣ	ⲈⲒⲒⲈ-ⲡⲒⲒⲐⲮⲦⲈ

Jussiv

Afirm. ⲙⲀⲢⲈ- ⲙⲀⲢⲈ= / neg. Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈ- Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈ=

ⲙⲀⲢⲒ-	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲀ-
-	-
-	-
ⲙⲀⲢⲈϢ-	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈϢ-
ⲙⲀⲢⲈϢ-	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈϢ-
ⲙⲀⲢⲒ̄-	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈⲒ-
-	-
ⲙⲀⲢⲐⲮ-	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈϢ-
ⲙⲀⲢⲈ-ⲡⲒⲒⲐⲮⲦⲈ	Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈ-ⲡⲒⲒⲐⲮⲦⲈ

Exhortace nebo nepřímý příkaz adresovaný jedné nebo více prvním nebo třetím osobám: *At' já ... , At' my/on/ona/oni ...*. Vyskytuje se jenom v dialogu. Neexistuje forma pro druhou osobu, tu splňuje imperativ.

Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈ-ⲡ̄-[∅]ⲐⲮⲐⲈⲒⲒ̄ Ⲓ̄Ⲓ̄-ⲡⲈⲦⲒ̄ⲒⲐⲮⲐⲮⲐⲈⲒⲒ̄ = at' svítí vaše světlo
 Ⲓ̄ⲡⲢ̄ⲦⲢⲈⲒ-ϢⲮⲮ Ⲓ̄-ⲦⲈⲬⲀⲢⲒϢ = nepohrdejme milostí

„Být“ v koptštině

(a) Sdělení o podstatné, neměnné vlastnosti se obvykle vyjadřují nominální větou nebo verboidem (13. lekce).

ⲡⲒⲒⲐⲮⲦⲈ ⲐⲮⲐⲈ ⲡⲈ = Bůh je pravda/pravdivý

ⲀⲒⲐⲘ ⲡⲈ ⲡⲐⲮⲐⲈⲒⲒ̄ Ⲓ̄-ⲡⲒⲘⲐⲘⲐⲘⲐⲘ = to jsem já, kto jsem světlo světa

ⲐⲮϢⲀⲒⲒⲒ ⲦⲈ = ona je moudrá

ⲐⲮⲢⲢⲐⲐⲐ ⲡⲈ = on je král/královský⁴

(b) Sdělení o nahodilé, dočasné nebo zkonstruované vlastnosti se obvykle vyjadřují prostřenicstvím Ⲑ Ⲓ̄- v durativních větách (Ⲑ je stativ ⲈⲒⲢⲈ „dělat/činit“). Po Ⲓ̄- koptština používá nulový člen.

Ⲧ-Ⲑ Ⲓ̄-[∅]ⲮⲒⲒⲐⲘⲐⲘ = já jsem cizinec

Ϣ-Ⲑ Ⲓ̄-[∅]ϢⲀⲒⲒⲒ = ona je moudrá, jedná moudře

Ϣ-Ⲑ Ⲓ̄-[∅]ⲐⲮⲐⲈⲒⲒ̄ = on/to svítí

Ϣ-Ⲑ Ⲓ̄-[∅]ⲢⲢⲐⲐⲐ = on kraluje / on je (ted') král

Ϣ-Ⲑ Ⲓ̄-[∅]ⲒⲐⲘⲐⲘ = on/to je velký

⁴ He is king/kingly by nature

(c) **ϣ-ϣοοπ** (stativ (od) **ϣοπε** „stát se“) = on existuje.
ϣ-ϣοοπ **ἦ-** = on existuje/je jako

„Ano“ a „ne“ v koptštině

Existuje několik způsobů vyjádření „ano“ nebo „ne“ – podle syntaxe a významu toho, co bylo potvrzeno nebo popřeno.

„ano“	syntax	srovnej
οΥΟΝ	ano, je	οΥἸ-
εΖε	(ano)	?
ϣο	ano, on (atd.) činí	ϣλ=
σε	(ano)	?

„ne“		
ἸΜΟΝ	ne, není	ἸἸ-
ἸΠε	ne, on (atd.) nečinil	ἸΠ=
ἸΝΟ	ne, on (atd.) nečiní	ἸΝε=
ἸΠϣ	Ne[dělej]!	ἸΠῖ-

Následujících pět sloves

πωτ, πητ[†] = běžet

ει, ηηγ[†] = přijít

βωκ, βηκ[†] = jít

ζωλ, ζηλ[†] = létat

ζε, ζηγ[†] = padat⁵

se chová zvláštním způsobem. Když se používají v durativních větách, pouze stativ se může nacházet, a stativ vyjadřuje pokračující pohyb. Mimo durativní větu se nachází pouze infinitiv, ale se stejným významem. Tak např.

†-βηκ jdu. **αἰ-βωκ** šel jsem

†-ζηλ letím/lítám. **αἰ-ζωλ** letěl jsem

†-ζηγ padám. **αἰ-ζε** padl jsem

Cvičení

a. **αἰ-ταειο. ἸΠε-ογχαἰ.**

b. **ἸΠΑΤῆ-ωνῆ. ϣατετἸ-μεεγε.**

c. **μεγ-ραφε. εκε-σοπῆ.**

d. **ἸΝεϣ-σοογἸ. μαρι-ϣαχε.**

e. **ἸΠῖτρα-πιστεγε. αρε-βαπτιζε.**

f. **ἸΠῆ-μετανοει. ἸΠΑτετἸ-αρνα.**

g. **ϣαγ-ταειο. μεκ-ογχαἰ.**

h. **εϣε-ωνῆ. ἸΝα-παρδιδογ.**

i. **μαρεϣ-ραφε. ἸΠῖτρес-σοпῆ.**

j. **αс-σοογἸ. ἸΠετἸ-ϣαχε.**

⁵ Také **ζε ε-**, **ζηγ**[†] **ε-** najít; **ζε εβολ**, **ζηγ**[†] **εβολ** zahynout/zničit.

- κ. ἄπατοῦ-μεεῦε. ψακ-βαπτίζε.
λ. μεφμετανοεῖ. ενεαρνα.
μ. ἄνεταεῖο. μαρεσμοῦ.
ν. ἄπῤῥεῦωνῆ. αγμεεῦε.
ο. ἄπῤῥαψε. ψαφσοπῆ.
ρ. μενσοοῦν. εῖεψαχε. ἄνεμεεῦε.